

Univerzita Karlova
Fakulta sociálních věd
Institut sociologických studií
Katedra veřejné a sociální politiky

Hodnocení oponenta diplomové práce

Název práce: Suburbanizace ve vztahu k regionálnímu rozvoji

Autor: Bc. Jana Huberová

Oponent: MUDr. Petr Háva, CSc.

V Praze 25.1.2009

Práce je bohužel poznamenána řadou nepřesností dvojího typu: (1) drobné editační úpravy, (2) koncipování práce jako logického celku, využívajícího vyváženým způsobem formulaci výzkumného problému, teoretická východiska a uplatňující tvůrčím způsobem výzkumné metody (lepší soustředěnost přístupu k výzkumnému plánu, tj. rozvržení celé práce).

Východiskem této práce byla předchozí analýza vybraného společenského problému, jímž je proces suburbanizace v ČR s jeho vznikajícími negativními jevy a důsledky. Tuto analýzu chápu jako jednu ze vstupních částí diplomové práce, přičemž na samotnou diplomovou práci jsou kladeny hlubší požadavky výzkumné práce, tj. hlubší/detailnější hodnocení a pochopení příčin uvedeného společenského problému. Při formulovaném výzkumném problému, který se zaměřuje na kontext suburbanizace v podobě regionálního rozvoje, by bylo zapotřebí věnovat v rámci teoretických východisek větší pozornost teoretickým poznatkům z oblasti regionálních věd.

Vymezení výzkumného problému: Výzkumný problém je na str. 14 (v úvodu) vymezen jako „nestrategický přístup k suburbanizaci vzhledem k udržitelnému rozvoji území“.

Podrobnějšímu rozpracování výzkumného problému z hlediska jeho příčin a důsledků je věnována celá kapitola 3. (str. 30.-37.). V práci však chybí vzhledem k její komplexnosti lépe použitelnější analytický rámec. Zásadní otázkou stromu problémů na str. 31 je formulace určitého přístupu nebo pohledu na zkoumané politické procesy, jejich institucionální rámce a jednání aktérů. Procesy veřejné politiky se z tohoto stromu problémů vytratily a jsou jakoby substituovány vlastním autorčíným konceptem (možná převzatým i od jiných autorů, jak je v práci i uváděno) „nestrategického přístupu k suburbanizaci“. V rámci diplomového semináře a několika málo konzultací jsem se snažil Janu Huberovou orientovat od popisnosti k analytičnosti. Částečně se jí podařilo v práci dílčí analýzy provádět v kapitolách 4. až 8. Kapitola 4. je zpracována formou popisu, základních charakteristik dokumentů. Výzkumný problém však představuje proces, který se uskutečňuje v čase. Jde o několik propojených

procesů (politik) na různých úrovních (nadmárodní, národní, regionální, lokální). Celkový analytický rámec pro kapitoly 4. až 10. mohl být např. zřetelněji postaven na dimenzích aktéři (jednání aktérů včetně sociálního a historického kontextu)-instituce-implementace-výsledky. Pokud bychom chápali strom problémů a jejich příčin na str. 31 jako určitý analytický rámec, pak zde přece jenom vzniká z mé strany určitá pochybnost ohledně „nestrategického přístupu“. Strom problémů je průřezovým znázorněním problému a jeho příčin, přičemž výzkumný problém této práce má charakter procesu(ů), kde by bylo možné použít diagram rybí kosti, matici/tabulku s časovými etapami, morfologickou analýzu apod. To znamená, že analytický rámec by měl pracovat s časovou dimenzí.

Cíle, otázky, metody

Výzkumný problém je upřesněn prostřednictvím formulace cíle práce a výzkumných otázek v kapitole 1. Cílem práce je „zhodnotit suburbanizační procesy a úspěšný regionální rozvoj, který bere v potaz teorii udržitelného rozvoje“. Za primární problém a zkoumaný proces z pohledu oponenta chápu suburbanizaci. Regionální rozvoj zde vystupuje z hlediska zkoumaného předmětu jako kontext suburbanizace.

Teoretická východiska

Teoretická východiska práce jsou zpracována na str. 23. až 20. Tato část je v porovnání s částí empirickou podstatně méně propracována. Jde zde především o dvě primární vědní disciplíny, jimiž jsou regionalistika (regionální vědy, regional sciences) a urbanismus. Předmětem regionalistiky jsou rozdíly ve vývoji, související ekonomické teorie růstu, související aspekty veřejné správy, regionální politika, obecně studium prostorových jevů, procesů a vztahů, prostorové uspořádání společnosti, které souvisí s osídlením (Kadeřábková, Mates 1998 Úvod do regionálních věd a veřejné správy; Blažek, Uhlíř Teorie regionálního rozvoje – nástin, kritika klasifikace, Karolinum 2002). Regionalistika nám pomáhá pochopit historické a současné jevy, jejich kontext. Chtěl bych tím vyjádřit, že nejde jenom o aspekty základního popisu. V předložené práci by vedle základních popisných přístupů tedy měl být položen větší důraz na dynamiku procesů na pochopení jejich kontextu, příčin. Problémy české společnosti po roce 1990 v oblasti urbanismu a regionalistiky byly značné a mezi jejich společensky znepokojivé důsledky patří také nezvládnuté přístupy veřejné správy včetně vývoje souvisejících institucí a nástrojů k suburbanizačním procesům. Je tedy zřejmé, že v takovém kontextu, pokud bychom chtěli hlouběji pochopit příčiny negativních důsledků suburbanizace, bychom mohli více využít již existující poznatky kritické reflexe ve vývoji

post-komunistických zemí, zřetelně jednostranný neoliberalní důraz na ekonomický růst, spojený s neřešením sociálních procesů, principiální odmítání regulace, hodnocení sociálních důsledků, atd. Tyto procesy jsou navíc ještě prohlubovány v kontextu ekonomické globalizace.

Výzkum takových procesů nelze pojmut jenom jako selhání strategických přístupů či nekoordinace. Tyto procesy souvisí jak s jednáním aktérů, tak s tvorbou a implementací nových institucionálních rámců. Souvisí však také s kulturním vývojem, rozvojem vědních disciplín jakými jsou především urbanismus a regionalistika. Uplatnění těchto poznatků však vyžaduje také rozvoj veřejné správy, která by apriori nepodceňovala význam veřejného zájmu, a která by nekladla prioritní význam na procesy rozvoje soukromého sektoru a soukromých aktivit. Negativní výsledky suburbanizace v ČR jsou příkladem takového nevyváženého přístupu k veřejnému zájmu, veřejnému sektoru.

Dalším aspektem je v ČR dlouhodobě nevyvážená alokace veřejných finančních zdrojů. Rozvoji velkých měst byla dána přednost. Přestože rozvoj venkova je obsahem dokumentů, uvádí autorka sama ve své práci, že pro reálný rozvoj nebyly v ČR dlouhodobě odpovídající finanční prostředky. V ČR jde také o problémy spojené s reformou veřejné správy, dlouho odkládané zřízení vyšších územně správních celků a v průběhu počátku 90 let došlo k opačnému procesu centralizace při zrušení krajů. V ČR tedy došlo v regionálním rozvoji k důrazu na ekonomické a politické aspekty, zatímco do pozadí ustoupily aspekty sociální, správní, kulturní, ale také zdravotní a environmentální.

V předložené práci je na str. 22. jsou uvedeny pojmy : regionální rozvoj, regionální politika. V posledním odstavci na této stránce se uvádí, že regionální politika je legislativně ukotvena v zákoně č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. V této části bych doporučoval věnovat větší pozornost regionalistice jako vědní disciplíně. Konkrétní analýzu vývoje regionální politiky a regionálního rozvoje v ČR bych v tomto směru doporučoval přemístit např. do rámce kapitoly 5. Vývoj regionální politiky (myšleno v ČR).

. Jsou to možná „zdánlivé drobnosti“, které však z mého pohledu signalizují určité problémy z hlediska práce s teoretickými východisky. Takové drobné odchylky vedou k otázkám o tom, jak autorka tyto koncepty chápe? Uvádím to proto, že se domnívám, že v dalších navazujících částech práce vedou tyto „zdánlivé drobnosti“ už k větší multiplicitě jejich projevu v koncipování celé práce, která je pak hodně zaměřena na empirické přístupy (sběr dat a

základní spíše popisně zaměřené analýzy), ale méně propracovaná je již v jejich analytickém koncipování a interpretaci studovaných procesů.

Zjištění

Empirická část práce představuje její největší přínos. Janě Huberové se podařilo vytvořit v kapitolách 4. až 10. (včetně dat v příloze) poměrně bohatý zdroj primárních údajů, které použila pro dílčí analýzy. V závěru každé kapitoly jsou zpracovány dílčí závěry. Jednotlivé dimenze analyzovaného problému suburbanizace v kontextu regionálního rozvoje poskytují základní pohled na studovaný problém. Hodnotící přístup je zaměřen zejména na ekonomiku, životní prostředí. Zdařilé jsou případové studie.

Závěry

Celkové závěry předložené práce svědčí pro největší rozpor suburbanizačních procesů ve Středočeském kraji ve vztahu k životnímu prostředí. Tento závěr je nejvíce odvozen od kapitoly 10. Modelová analýza a od jejího analytického rámce, vymezeného názorně tabulkou č. 3 na str. 111. Vedle uvedeného modelu by však bylo užitečné, kdyby v práci byly k dispozici také časové řady případně grafy vývoje ukazatelů životního prostředí (kvalita ovzduší, vody, odpadní vody, zdravotní stav). Použité ukazatele lze chápat jako orientační. V dalším vývoji kritické reflexe vývoje suburbanizace bude zapotřebí věnovat pozornost i detailům, souvisejícím se zdravotním stavem kvalitou života, sociálním kapitálem, demokratizací, atd. Vcelku však hodnotím přínos předložené práce pro obor české veřejné politiky jako podnětný základní krok, na který lze v dalších pracích navazovat.

Práci hodnotím jako velmi dobrou z důvodu výše uvedených výhrad k teoretické části. Výhrady mám také k postupu formulace výzkumného problému. Doporučuji autorce, aby v budoucnu kladla větší důraz na rozlišování veřejné politiky, strategie či (ne)koordinace.